

Felkészülés a téli időjárásra

Rendkívüli havazás – hóviharak

A rendkívüli téli időjárás alatt általában a hideg hőmérsékleten lehulló nagy mennyiségű csapadékot értjük, mint amilyen a havazás vagy az ónos eső. Természetesen a nagy hideg önmagában is komoly probléma lehet, de a mi éghajlatunkon kevésbé jellemző, hogy ez csapadékos idővel együtt jelenjen meg. Különösen ritka esetben az is előfordulhat, hogy felhőszakadás jellegű eső hulljon rendkívül hideg és fagyos talajra, amelyen a csapadék azonnal jéggé fagy. Ez a jelenség az ún. „jégvihar”, amely nálunk – szerencsére – ritka, mint a fehér holló, ellenben Kanadában már komoly katasztrófahelyzetet idézett elő nem is olyan régen. A hóviharak és a rendkívüli havazás annál gyakoribb jelenség, amely a mérsékelt, kontinentális éghajlatú országokban egyáltalán nem korlátozódik csak a téli hónapokra, hanem késő ősszel és kora tavasszal is megtörténhetnek.

Az időtávtól azonban látható, hogy nem sűrű jelenségről van szó. A hóvihar önmagában nem kell, hogy nagy széllel járjon, ám ha még ez is hozzáadódik a rendkívüli csapadék mennyiséghez, akkor komoly helyzettel kerülhetünk szembe. A hó veszélye sajátos tulajdonságaiban rejlik: a hó, néhány fokkal fagypont alatt, tizedannyira sűrű, mint a folyékony állapotú víz, és még hidegebb hőmérsékleten arányaiban a sűrűsége is tovább csökken. Ennek a természetes dolognak az a jelentősége, hogy az a csapadékmennyiség, amely 2 cm-es esőt produkálna talajon, hó formájában 20 cm-es réteget fog képezni a talajon.

Öt centiméteres havazás már komoly problémákat tud okozni a szállításban és a közlekedésben, 15 cm fölött pedig már nyugodtan beszélhetünk rendkívüli helyzetről.

A mi fogalmaink szerint a hóvihar az, ami nagy széllel párosul: 10-15 cm havazás fölött már arra kell felkészülni, hogy lesznek járhatatlan utak és személygépkocsik is válhatnak a hó foglyává. A 30 cm, vagy afölötti havazás már az elektromos ellátó rendszerekben is okozhat problémát, de sajnos Pest megyében már arra is volt példa, hogy egy ház tetőszerkezete nem bírta el a hó súlyát. A nedves és sűrű hó jelent ebben az esetben különös veszélyt, amelyek miatt fák dőlhetnek ki. A hó megcsúszása is okozhat veszélyt: már néhány cm-es nedves hóréteg is könnyen megcsúszik a szél következményeként és okozhat sérülést.

A havazás másodlagos veszélyeket is előidézhet, s aligha kell megemlíteni a minden télen sok áldozatot szedő lavínákat. További veszélyt jelenthet a hirtelen tavaszi olvadás, amely jelentős árvizekhez vezethet. A szervezetet sem kíméli a hideg: valós veszély lehet a hypothermia (vészes kihűlés), vagy fagyási sérülések elszenvedése (amelyek nagyon könnyen elfertőződhetnek vagy fertőzés forrásai lehetnek). Nem beszélve a sok közlekedési balesetről, vagy az olyan tüzesetekről, amikor más, óvatlanul kezelt fűtési eljárásokhoz folyamodtak a lakosok.

FELKÉSZÜLÉS A TÉLRE

Szerezzük be a legalapvetőbb eszközöket otthonra:

homok vagy só a jeges járdaszakaszok felszórására; a homok segítségével szolgálhat, ha a gépkocsit ki kell húzni a hó fogságából;
hó eltakarítására szolgáló lapát;

A család és az otthon felkészítése (főleg a családi házasok)

- készüljünk fel arra, hogy néhány napig saját házaink „foglyai” lehetünk. Az ellátáshoz szükséges élelmiszert, egyéb anyagokat (fűtéshez) időben szerezzük be;
- nem árt a lakás hőszigetelését felülvizsgálni és ha szükséges, a javításokat időben elvégeztetni (ez még gazdaságos is);
- a tető hibáinak kijavítása (súly fenntartása – lapos tetőknél a hóé elvezetése), az esőcsatornák kitisztítása szintén fontos lehet, és ha szükséges, a veszélyt jelentő faágakat metsszük vagy vágjuk le;
- a különféle csövek, kábelek falattöréseit vizsgáljuk meg, ha szükséges szigeteljük be. Erre végső esetben a papír is jó, amely egyébként jó hőszigetelő.
- Ha különösen hideg van, hagyjuk kicsit csöpögni a csapokat: ezzel elkerülhetjük a szétfagyását. A kintieket zárjuk el és burkoljuk be.
- legyen otthon tűzoltó készülékünk (amúgy is fontos, hátha még fűtünk minden lehetséges eszközzel);
- tekintsük át az épület fő vízelzáró helyeit;
- tájékozódja a környezetében lévő idős vagy mozgássérült emberek felől, tudjuk, hogy veszélyhelyzetben mit kell tennünk;

Gépjármű felkészítése

- ellenőrizzük: fagyálló folyadék; tiszta és ép gyertyák; fékbetétek és fékfolyadék; sérülésmentes kipufogó rendszer (CO veszély!); üzemanyagszűrő és légszűrő állapota; megfelelő fűtési rendszer; fényszórók és jelzőlámpák épsége; olaj szint és minőség (az elhasznált motorolajok alacsony hőmérsékleten nem biztosítanak már olyan jó kenést); termosztát működése; elegendő szélvédőmosó-folyadék; vészjelző-lámpa működése.
- cseréljük le a nyári gumiabroncsokat: a magyarországi viszonyok között, minden híresztelés ellenére, a téli-nyári gumik általában megfelelőek, bár előfordulhatnak extrém helyzetek vagy meg is követelhetnek bizonyos útszakaszon speciális gumikat, eszközöket;
- tankolás: soha nem ürítsük le teljesen a tankot. Ha már félig van, tankoljunk.
- az alábbi téli készlet legyen a gépkocsiba: lapát; szélvédő kaparó; kicsi seprű; zseblámpa; elem; víz; snack-étel; gyufa; plusz zokni, kesztyű, meleg ruha; zsebkés; elsősegély készlet; szükséges gyógyszerek; pokrócok; vontató köté; úti só vagy homok; gyújtás rásegítő kábel; láthatósági mellény.

Ruházat

- inkább több réteg könnyű, mint egy réteg nehéz ruházat a célszerű;
- a kabát lehetőleg vízlepergetős legyen;
- az egyujjas kesztyűk melegebbek a mutatós ötujjas kesztyűknél;
- a sapka elengedhetetlen;
- nagy szél és hideg esetén szánk elé tegyünk sálát, védve tüdőnket.

Ha veszélyhelyzetbe kerülünk, gyakran a mentőerők megérkezéséig eldől a sorsunk. Veszteségeink ilyenkor attól függenek, hogy meg tudtuk-e őrizni a bajban a

nyugalmunkat, megtettünk-e mindent önmagunk és társaink mentése érdekében. Mit tegyünk, hogy elkerüljük a veszélyhelyzeteket, illetve mit tegyünk, hogy minél kevesebb sérüléssel és veszteséggel kerüljünk ki a bajból, ha már kialakult a veszélyhelyzet?

RENDKÍVÜLI TÉLI IDŐJÁRÁS

HAVAZÁS, FAGYÁS

A téli időjárás hazánkban általában akkor okoz problémát, ha a hőmérséklet tartósan, és jelentősen alacsonyabb az megszokottnál, illetve ha a hosszantartó, vagy intenzív csapadékkihullás miatt a megszokott mértéket jelentősen meghaladó mennyiségű hó esik. Az ilyen szélsőséges téli időjárás Magyarországon nem túl gyakori, bekövetkezésére azonban területünkön is számítani lehet.

A havazás, fagyás lehetséges következményei

- A hideg hatására a vasúti váltók befagyhatnak, csak nehézségek árán működtethetők, ami fennakadásokat okozhat a közlekedésben;
- Ha a hideg miatt a hó nem tud összetapadni, a porhóból a szél hatalmas torlaszokat hordhat össze, amely akadályozhatja a közúti közlekedést;
- A közlekedés nehézségei miatt akadózhat a közellátás, egyes árúk ideiglenesen és helyenként hiánycikké válhatnak;
- Akadályokba ütközhet az egészségügyi ellátás, a betegszállítás, egyes gyógyszerek, beszerzése megnehezülhet;
- A gázvezetékek befagyhatnak, így a vezetékes gázellátásban hosszabb-rövidebb ideig tartó szünetekre lehet számítani;
- Az elektromos áram felhasználásának várható növekedése miatt átmeneti zavarok keletkezhetnek az áramszolgáltatásban;
- A hó egyes településeket, sőt egyes tájegységeket elvághat a külvilágtól;
- A hó súlyától az épületek földéme károsodhat;
- Ha a hőmérséklet nem túl alacsony, és a csapadék eső formájában hullik ki, a víz a szilárd tárgyak felületére fagyva jégréteg kialakulását eredményezheti, amely rendkívül megnehezítheti a közlekedést, vagy esetleg lehetetlenné teheti azt. A vastag jégréteg az elektromos távvezetékekre és táviróvezetékekre fagyva könnyen tönkretelheti azokat, komoly energiaellátási nehézségeket okozva ezzel;
- Az emberek esetében a legnagyobb veszélyt a fagyási sérülések kialakulása, illetve a testhőmérséklet veszélyes mértékű csökkenése jelenti, amely, súlyos esetleg végzetes következményekkel járhat.

AJÁNLOTT MAGATARTÁSI FORMÁK HAVAZÁS, FAGYÁS ESETÉN

Mit tegyen?

- Folyamatosan kísérje figyelemmel az időjárás-jelentést, hogy időben felkészülhessen;
- Tartson otthonában olyan mennyiségű élelmiszert, amely, az egész család számára elegendő, legalább egy hétre;
- Tartson készletben alapvető gyógyszereket, kötszert, és legalább egy hétre elegendő mennyiséget a folyamatosan szedett gyógyszerekből;
- Amennyiben a családban csecsemő, vagy kisgyermek van, tartalékoljon a számára szükséges tápszerekből, gyógyszerekből és egyéb, nélkülözhetetlen cikkekből;
- Ha lakását vezetékes gázzal fűtik, gondoskodjék hagyományos fűtőeszköztől és fűtőanyagáról, arra az esetre, ha kimaradás lenne a gázszolgáltatásban;
- Gondoskodjék szükség-világítóeszközről, (például petróleumlámpáról és petróleumról, palackról, működtethető gázlámpáról, elektromos lámpáról,) áramkimaradás esetére;
- Tartson üzemképes állapotban egy elemről működtethető rádiót és biztosítson hozzá tartalék elemeket, arra az esetre, ha megszűnne az áramszolgáltatás;
- Alapszabály, hogy szélsőséges időjárási viszonyok között senki ne hagyja el otthonát, csak ha meggyőződött róla, hogy úti célját biztonsággal eléri, és a visszautazás feltételei is biztosítottak. Ha ezen feltételek hiányában is elkerülhetetlen az utazás, nagyobb távolságra soha ne induljon el egyedül!
- Ha nagyobb távolságot kell gyalogosan megtennie, öltözzön rétegesen, felsőruházata lehetőleg legyen vízhatlan, mindig vigyen magával meleg kávé vagy teát;
- Gépkocsival csak akkor induljon el, ha az feltétlenül szükséges, gépjárműve megfelelő műszaki állapotban van, és rendelkezik a biztonságos téli üzemeléshez szükséges felszereléssel (téli gumiabroncsok, hólánc, tartalék üzemanyag, elakadás esetére lapát vagy ásó, homok stb.). Ebben az esetben sem tanácsos egyedül elindulni;
- Indulás előtt gépkocsijában helyezzen el meleg takarót, elektromos kézilámpát, meleg italt, legalább egy napi étkezésre elegendő élelmiszert;
- Legyen felkészülve, hogy gépkocsija bármikor elakadhat, és esetleg csak napok múlva fogják kiszabadítani. Öltözetét úgy állítsa össze, hogy szükség esetén gyalog is képes legyen folytatni útját;
- Amennyiben hosszabb időt (néhány órát) kénytelen álló gépjárművében tartózkodni, a motor járatásával fűtheti az utasteret, de ne felejtse el legalább tíz-tizenöt percenként szellőztetni. Az álló jármű utasterébe ugyanis kipufogó gázok szivároghatnak, amelyek súlyos rosszullétet, esetleg halálos balesetet okozhatnak;

Mit ne tegyen?

- Alkoholt soha ne fogyasszon, a hideg elleni védekezés céljából! Kezdeti élénkítő hatása után csökkenti a fizikai teljesítőképességet, fáradtságot, bágyadtságot okoz,

- illetve csökkenti a helyzetfelismerő-, és ítélőképességet, amely ilyen helyzetben életveszélyes lehet;
- Ha áramkimaradás esetén, belsőégésű motorral hajtott áramfejlesztőt használ, soha ne a lakásban (lakóépületben) üzemeltesse. A keletkező égéstermékek mérgezést okozhatnak;
  - Ne kísérelje meg az áramfejlesztőt a lakás (lakóház) elektromos rendszerére csatlakoztatni! Ezt csak képzett elektromos szakember teheti, a házilagos kivitelezés életveszélyes lehet;
  - Ne kísérletezzen a vezetékek házilagos megtoldásával! A fogyasztókat csak szabványos, érintésvédelmi szempontból megfelelő elosztó, illetve hosszabbító kábel közbeiktatásával csatlakoztassa az áramfejlesztőhöz;
  - Az energiaszolgáltatás megszakadása esetén, a fűtés hagyományos tüzelőberendezés ideiglenes beállításával biztosítható. Ebben az esetben, különös gondot kell fordítani a tűz kialakulásának megelőzésére és a füstgázok megfelelő elvezetésére.
Nem megfelelő méretű és nem kellően rögzített füstelvezető csöveket ideiglenesen se használjon;
  - Azokat a PB gázzal üzemelő fűtőkészülékeket, amelyek nincsenek a kéménybe kötve, vagy az égéstermékek szabadba történő kivezetése más módon nem megoldott, soha ne üzemeltesse folyamatosan zárt térben. A helyiség nagyságától, és a fűtési fokozattól függően legalább egy-másfélóránként, szellőztetni kell a helyiséget, ellenkező esetben a felgyülemelő égéstermékek mérgezést okozhatnak;
  - A gázszerelés ideiglenes kimaradása esetén ne hagyja nyitva a fűtőkészülék elzárócsapját! Az ezekbe beépített biztonsági berendezések általában kielégítően működnek, de saját és családja biztonságát ne bízza a véletlenre;
  - Ne terhelje túl a távbeszélő vonalakat felesleges hívásokkal! A telefonvonalak egy része megsérülhet, míg másokra a mentésben résztvevő erőknél lehet szüksége. Gondoljon arra, hogy esetleg életmentő hívás szenvedhet késedelmet egy-egy kevésbé fontos beszélgetés miatt.

HAVAZÁS, JÉG

Havazáskor, ha egy kicsit felolvad a hó, és utána lehül a levegő, akkor az olvadt hó ráfagy az utakra. Ez nagyon veszélyes lehet. Évente 12 000 balesetet okoz a jég. A leggyakrabban a közlekedési eszközök lépcsőin, járdák szélén, egyenetlen talajon történnek balesetek. Ezek 59 %-a kar, láb-, könyök, bordatöréssel végződik, de az izom és ízületi sérülések is gyakoriak. Nem ritka azonban az agyrázkódás, koponyatörés, az arccsont, homlok és az orr sérülése sem. Különösen veszélyes az időseknek, ha combnyaktörést szenvednek.

Mit tegyen?

Idősebb emberek ilyenkor lehetőleg maradjanak otthon. Ha mégis útra kell kelniük, óvatosan lépjenek a jeges járdára. Járjanak teli talppal, az egész talp érintkezzen a jéggel.

Viseljünk lapos sarkú, gumitalpú cipőt vagy csizmát, lehetőleg olyat, amely biztosan tartja a bokát. Szükség esetén húzzunk egy zoknit a cipőre.

Ne tegyék a kezüket a zsebbe, mert könnyebben tartható az egyensúly, ha szabadon van a kéz, és egyensúlyvesztéskor a kezükkel tudják tompítani az esést.

Apró léptekkel haladjunk. Ezzel hosszabb időre lesz szükség a célunk eléréséhez, ezért induljunk el korábban, tervezzük jól az időnket.

A csontritkulásos betegek, nők 45 év felett különösen veszélyeztetettek, mert a csontok erőssége csontritkuláskor jelentősen csökken, könnyen törnek, ezért az érintettek lehetőleg kísérettel keljenek útra, mert esésük következménye majdnem minden esetben törés.

Ha már nem kerülhető el az esése, kézzel tompítsuk, fejünket emeljük előre, hogy csökkentjük a koponyasérülés veszélyét. Előre eséskor kezünkkel védjük az arcunkat. Az ingatlan-tulajdosnokok tartsák tisztán, jégtelenítsék a járdát, az átjárókat, mert ennek elmulasztásakor baleset esetén kártérítésre kötelezhetőek.

JÉGBESZAKADÁS

A tél örömei közé tartozik, hogy a befagyott tavak folyók jegén előszeretettel korcsolyázunk, csúszkálunk. Gyakran előfordul azonban, hogy a jég teherbíró képességét nem jól mérjük fel, és beszakad alattunk. Különösen veszélyes a jég, a patakbetorkollásoknál, a peremeknél. Sűrű hótakaró alatt vékonyabba a jég, mint a hó nélküli területeken. A folyókanyarok külső oldalán, a sebes folyású részeken szintén vékonyabb jégre kell számítani.

Mit tegyen?

- Olvassa el a figyelmeztető táblákat, tartsa be az utasításait.
- Vizsgálja meg a jég szilárdságát, ismeretlen jégfelületen bottal, síbottal kopogtassa meg maga előtt a jégfelületet.
- Ha többen haladnak a jégen, tartsanak kellő távolságot egymás között.
- Kerülje a repedéseket, töréseket.
- Figyelje a jég hangjait, mert ropogással, recsegéssel jelez a jég.
- A vékonyabb jég meghajlik, felülete süllyedni kezd.
- Ha ezeket észleli, azonnal feküdjön hasra, és lassú mozdulatokkal kússzon a part felé.

Mit tegyünk, ha már beszakadt alattunk a jég?

- Kapaszkodjunk minden erőnkkel a jég peremébe, hogy ne csúszunk be a jég alá, mert akkor kevés esélyünk van a túlélésre.

- Ha a jég alá kerültünk, tartsuk nyitva szemünket, mert a léknél világosabb a felület, így visszatalálhatunk a peremhez .Ha azonban a jeget hó borítja, akkor nehezen ismerhető fel a fény alapján a lék helye.
- Próbáljunk meg felsőtestünkkel kiemelkedni a jég peremére.
- Lábunkkal végezzünk óvatos lökő mozdulatokat, szabaduljunk meg felesleges ruhadarabjainktól.
- Ha a lék elég keskeny, próbáljunk a lábunkkal a pereménél megtámaszkodva kiemelni magunkat.
- Ha újból letöredezik a jég, próbáljuk a part felé araszolva a jeget törve utat vágni magunknak.
- A lehülés veszélye igen nagy, mozogjunk a vízben, de takarékoskodjunk az erőnkkel.

Hogyan segítsünk beszakadt társunkon?

Sok ember halálát okozta már, hogy a legjobb szándékkal, de elővigyázatlanul kezdett a mentésbe és ő is bekerült a jég alá.

- Kötélbiztosíték nélkül ne kezdjünk mentésbe.
- Széles alátámasztással mentsünk, pl. létra, deszka, bot segítségével.
- Azonnal értesítsük a mentőerőket.
- Vizsgáljuk meg a teherbíró képességét a jégnek, a legbiztosabb oldalról közelítsünk.
- Hason csúszva közelítsük meg a társunkat.
- Lehetőleg többen mentsünk, egymást is biztosítva, de a lékhez csak egy ember közelítsen. Nyújtsunk kötelet, ruhadarabot a bajba került társunk felé.

Készüljünk fel a mentőerő fogadására, tartsuk a társunkban a lelket, beszéljünk hozzá, nyugtassuk meg

A tél örömeinek veszélyei

Egyre többen utaznak hazai vagy külföldi sípályákra, hogy a sielés örömeinek áldozzanak. A hegyimentők bizonyíthatják, hogy felkészületlenségünk, óvatlanságunk gyakran veszélybe sodor bennünket, és honfitársainkat nem egyszer csak nagy erőfeszítések árán sikerül megmenteniük.

Mit tegyen, hogy elkerülje a veszélyt?

- Tájékozódjon az adott ország időjárásáról, metőerőről, a legfontosabb telefonszámokról.

- Hordja magánál a rádiótelefonját, mert még lemerült állapotban is meg tudják találni.
- Legyen Önnél sítérkép.
- Ellenőriztesse a felszerelése állapotát, a kötések stabilitását.
- Ne hagyja el a kijelölt síutakat, mert baj esetén a mentők csak nagyon magas költségen mentik ha a tilosban síel.
- Tartsa be a sífelvonók használati utasításait, ne tülekedjen.
- Első sikláskor óvatosan mérje fel a pálya állapotát, mert jég rejtőzhet a hó alatt.
- Mérje fel jól erejét, sítudását, mert a távolságok csalóak, ne távolodjon el az erejét meghaladó távolságon túl. Ne merészkedjen a sítudását meghaladó pályára.
- Válassza meg jól a siklási vonalat, a siklási sebességet.
- Bemelegítés nélkül ne kezdjen síelni.
- Figyelje a figyelmeztető táblákat, tartsa be az utasításokat.
- Tartson távolságot az ön előtt sikló társa után
- A snowbordozók ne a sípályán gyakoroljanak.
- Elsőbbsége mindig az elől sielőnek van, mert ő nem láthatja mi történik mögötte, nem is tud felkészülni a mögötte levő veszélyekre, mindig a hátrább lévőnek kell alkalmazkodni az előtte haladó tempójához.
- Óvatosan, nagy ívben előzzön.
- Csak a kijelölt pályán síeljünk, legyünk óvatosak a pálya szélét jelölő cövekek, kötelek jelzésekkel, sebességünket úgy válasszuk meg, hogy a pálya szélét jelölő vonal előtt biztonsággal meg tudjunk állni.
- Különösen ügyeljen a fás síterepekre.
- Figyeljenek társaikra, ha sokáig nem mutatkoznak, kezdjék keresni őket. Különös érvénye s ez a gyerekekre.
- Figyelje a lavina-híreket.
- Időnként tartson szünetet.
- Ne fogyasszon alkoholt, legyen pár szem keksz, csoki a zsebében.

Mit tegyen, ha bajba került?

- Jelezze társainak, hogy bajban van. Pl. feltűnő sállal, sapkával integessen, kiabáljon.
- Lazítsa meg ruházatát, a sérült testrészét ne mozgassa.
- Ha esik, igyekezzen előre oldalirányba esni.
- Amíg megmentik, egyen pár szem cukrot, kekszet, csokit.
- Ügyeljen arra, hogy a csákányos felvonón ne akadjon be a ruhája, amennyiben beakadt, próbáljon megszabadulni a ruhától.
- A kabinos felvonón a nem rögzített lécek fejsérülést okozhatnak, igyekezzen kivédeni.
- Ha beszakadt a hóba, hátratulatva próbáljon kijönni. Amennyiben nem sikerül, csatoljon le, feküdjön hanyatt, emelje fel a lábait, próbáljon oldalra gurulva kiszabadulni a hóból.
- Sérült társáról vegye le a lécet, takarja be, riassza a mentőket.